

IV. osnovna šola Celje

FENOMEN SOMRAKA:
kako in zakaj knjiga oz. film postane
uspešnica

raziskovalna naloga

Avtorici:

Sara Sešlar Naraks, 9.c
Melanie Zahirović, 9.c

Mentorica:

Melita Broz, prof. ang. in zgo.

Mestna občina Celje, Mladi za Celje

Celje, marec 2010

POVZETEK

Avtorici raziskovalne naloge Fenomen Somraka sva poskusili ugotoviti, kakšni pogoji morajo biti izpolnjeni, da neka knjiga oz. film postane velika mednarodna uspešnica, kar z angleškima izrazoma po navadi imenujemo bestseller oz. blockbuster.

Še posebej naju je to zanimalo v povezavi z najstniško publiko, prvič zato, ker ji tudi sami pripadava, in drugič zato, ker mladi nismo ravno ljubitelji branja.

Kot ilustrativen primer sva izbrali sago Somrak, saj sva tudi sami poznavalki in ljubiteljici ter sva na lastni koži občutili, kako te neka zgodba zasvoji, skoraj obsede, in kako najstnik 21. stoletja postane zavzet bralec.

V ljudeh, mladih, starih in tistih vmes, obstajajo nekakšna stikala, na katera poznavalci znajo pritisniti, ki v nas prebudijo določena čustva in občutke, zaradi katerih se nam neka zgodba tako zelo priljubi – gre za izbor žanra, zapleta in likov. Za pretvorbo nekega leposlovnega dela ali filma v uspešnico so konkretne rešitve naslednje: fantazijski žanr, romantično-akcijski zaplet, večno mladi in prelepi glavni akterji.

KAZALO

1. UVOD.....	4
2. HIPOTEZE.....	6
3. METODE DE LA.....	7
4. RAZISKAVA.....	8
4.1 TEORETIČNI POUDARKI.....	8
4.1.1 BESTSELLER.....	8
4.1.2 BLOCKBUSTER.....	8
4.1.3 OBOŽEVALCI.....	9
4.1.4 ESKAPIZEM.....	9
4.1.5 FANTAZIJSKI ŽANR.....	10
4.1.6 VAMPIRJI.....	10
4.1.7 KAKOVOSTNO MLADINSKO LEPOSLOVJE.....	11
4.2 ŠTEVILČNI PODATKI.....	15
4.2.1 COBISS-ov SEZNAM NAJBOLJ BRANIH KNJIG V SLOVENSКИH KNJIŽNICAH.....	16
4.2.2 COBISS-ov SEZNAM NAJBOLJ BRANIH KNJIG V OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE.....	17
4.2.3 LESTVICA "NAJ 10" V SLOVENSКИH KNJIGARNAH - ZA OTROKE IN MLADINO	18
4.2.4 GLEDANOST FILMOV.....	19
4.2.5 ANKETA.....	20
4.2.6 MNENJA OBOŽEVALCEV – ANKETA.....	23
4.3 INTERVJU.....	26
4.4 MNENJA IN OCENE V MEDIJIH.....	30
5. ZAKLJUČEK.....	33
6. SEZNAM VIROV IN LITERATURE.....	36
7. SEZNAM TABEL IN GRAFOV.....	39

1. UVOD

Dejstvo: mladi nismo ravno ljubitelji knjig. Nismo navdušeni bralci romanov. Z godrnjanjem se ponavadi lotimo knjig za domače branje, ker so pač obvezne in vplivajo na naše ocene. Jezni smo na učitelje, ker nas silijo v dolgočasno početje, ko bi lahko ta čas porabili v družbi svojih računalnikov in mobilnih telefonov. Romani so dolgovezni in taaakooo veliko besed porabijo, da izrazijo najbolj očitna dejstva. Ne, tega res nimamo radi.

Dejstvo: ure in dneve preživljamo ob tem romanu. S prijateljicami podnevi debatiramo o njegovih junakih. Ponoči sanjarimo in sanjamo o njih. Komaj čakamo naslednje nadaljevanje. Najljubše dele preberemo še enkrat, še dvakrat, še petnajstkrat. Zgodil se je Somrak.

Vprašanja: Zakaj sedaj beremo? Zakaj berejo še tisoči drugih pri nas? Zakaj še stotine milijonov po svetu? Zakaj počnemo to, kar normalno sovražimo? Počnemo z veseljem, z užitkom. Kaj je vzrok za to zasvojenost? Še odrasli niso ostali imuni. No, ja, odrasli – moški in fantje ravno niso padli dol.

Odgovor: naredimo raziskovalno nalogo, pa poiščimo razlago. In tukaj je – raziskovalna naloga, vsekakor; razlaga – kdo ve. Najbrž ni preciznih odgovorov, bolj mnenja in domneve.

Odločili sva se torej ugotoviti, kaj je takšnega v neki knjigi (in posredno filmu), da ta postane uspešnica – bestseller. Je vzrok v zgodbi, likih, avtorju, kakovosti pisanja, filmu, ki sledi, psiholoških potrebah bralcev ...? Tukaj morava pogledati tudi globoko vase, saj se nisva izognili tej histeriji – sva veliki ljubiteljici in ni nama lahko, ko morava poskusiti biti objektivni, in v nečem, kar obožujeva, iskati tudi negativne lastnosti. Poskusili sva, ne obljubljava pa, da sva bili tudi uspešni.

Prvič v življenju sva se lotili raziskovalnega dela v takšni obliki, zato sva se morali ob samih vsebinskih vprašanjih naučiti tudi veliko o metodah in pravilih, ki jih je treba upoštevati pri tovrstnem delu. To je bil najin vzporedni cilj: spoznati takšen način dela, poskusiti čim več različnih metod, se naučiti interpretirati pridobljene podatke, statistične obdelave ter pisanja daljših besedil; javno nastopati pred strokovnjaki in vrstniki. Želiva preveriti, če nama bo to tako všeč, da se bova še kdaj v življenju lotili tovrstnega dela. Vsekakor je zanimivo in tudi naporno – morda bo celo prineslo zadovoljstvo.

Nekaj novega spoznati in vsrkati novo znanje, ki ga lahko s pridom uporabiva še v prihodnosti – to se nama zdi skoraj pomembnejše od samih rezultatov raziskave.

Književno sago Somrak (in pripadajoče filme) sva uporabili kot primer nekega leposlovnega dela, ki nenadoma postane splošno priljubljeno po vsem svetu in naredi iz najstniških uporabnikov messengerja in sms-ov naenkrat bralce. Seveda pa morda komisija, ki bo tole nalogo ocenjevala, in vsi njeni prihodnji bralci niso seznanjeni s temi knjigami/filmi, zato nama dovolite, da vam predstaviva kratek povzetek zgodbe.

Vse skupaj se dogaja v sedanjosti, v majhnem mestecu na severozahodu ZDA, kjer je najmanj 80 % časa oblačno; sedemnajstletnica Bella se preseli k svojemu očetu in v šoli spozna prečudovito lepega fanta Edwarda, ki se zaljubi vanjo; seveda ni tako enostavno – ta fant je vampir; je del družine, ki se je odrekla uživanju človeške krvi in se hrani le z živalsko – zaradi tega imajo zlatorjave oči in ne rdečih; njuno idilo ogrožajo ostali vampirji pa tudi ljubezenski trikotnik; Bellin najboljši prijatelj Jacob, ki je vanjo seveda tudi zaljubljen, je namreč volkodlak iz klana zapriseženih sovražnikov vampirjev; Bella ves čas želi postati vampirka, Edward pa je odločno proti temu; Bella je nedružabna, blede, nerodna in neaktivna; Edward je izredno zaščitniški, skoraj posesiven, vendar pa dokončno predan in ljubeč – in popoln.

Vampirji v Somraku so netipični: sonce jim ne škodi, le izpostavi jih; nimajo čekanov, ne spijo čez dan, pravzaprav sploh ne spijo; so praktično neuničljivi, leseni količki jim ne morejo nič; križi in česen in podobne reči nanje ne vplivajo.

Zgodba se nadaljuje v štirih delih: z naslovi Somrak, Mlada luna, Mrk in Jutranja zarja. Zaenkrat so posneli dva filma po prvih dveh delih.

Delo sodi v fantazijski žanr, vampirski podžanr, z elementi najstniške drame, romance in srhljivke.

2. HIPOTEZE

- ❖ Določena knjiga postane uspešnica (bestseller) slučajno, potem pa ustno izročilo opravi svoje; določen film postane uspešnica (blockbuster) zaradi načrtno propagande ali uspešne knjižne predloge.
- ❖ Najzanesljivejši način za zagotavljanje uspešnic je uporaba fantazijskega žanra.
- ❖ Najštevilčnejše bralke uspešnic so ženske, zato mora zgodba vsebovati veliko romantičnih elementov za zagotovitev uspeha.
- ❖ V sagi Somrak so vampirji uporabljeni kot sinonim popolnosti, ki je navadnim ljudem nedosegljiva.
- ❖ Uspešnice, tako knjižne kot filmske, med kritiki in strokovnjaki veljajo za nekakovostne, ne prejemajo nagrad in pohval.
- ❖ Zanimanje publike (sploh najstniške) se izredno hitro spreminja, zato bo saga Somrak po enem letu že skoraj pozabljena.

3. METODE DE LA

Veliko dejstev, ki sva se jih odločili raziskati, je zelo aktualne narave, zato sva jih namesto v literaturi, ki na to temo še nastaja, morali **iskati na internetu**. Prebrskali sva številne založniške in distributerske spletne strani, knjižnične kataloge in forume oboževalcev ter si velikokrat pomagali z dobro staro Wikipedijo; podatke sva našli le v angleški verziji, zato sva morali vse skupaj še **prevajati** v slovenščino.

Nekajkrat sva morali opraviti tudi **telefonske razgovore**, da sva prišli do določenih podatkov npr. z uredništvom revije Premiera ali pa s filmskim distributerjem filmov Somrak.

Anketirali sva učence naše osnovne šole – tretjo triado ter šesti razred – pa tudi nekaj učiteljev, vendar pa ti niso bili ravno pridni pri izpolnjevanju vprašalnikov, zato si z njihovim prispevkom nisva mogli kaj dosti pomagati. Razdelili sva dva anketna vprašalnika: prvi je bil splošen, v njem sva spraševali učence, katere knjige in filmi (naslovi) se njim zdijo mega uspešnice ter kakšne naj bi bile lastnosti knjige/filma, da le-ta postane bestseller/blockbuster; v drugem pa sva se posvetili oboževalcem (OK, oboževalkam) Somraka, da bi ugotovili, kaj je v tej sagi takšnega, da je doživela tako velik uspeh.

Rezultate anket sva tudi **statistično obdelali**, prikazali v tabelah in z grafi ter jih **interpretirali** z lastnim mnenjem.

Na podoben način sva obdelali in prikazali tudi številčne podatke o uspešnosti sage Somrak doma in po svetu – branost, prodajanost, gledanost.

Izvedli sva tudi **intervjuje** z nekaterimi učiteljicami naše šole, za katere sva slučajno izvedeli, da so bralke te sage in tudi ljubiteljice. Tako sva dobili mnenja odraslih in jih **primerjali** s tistimi najstnikov.

Na koncu sva vse skupaj **natipkali**, grafično uredili v programu Word in opremili s podatki o virih ter **natisnili** in dali vezati. Sedaj se pripravljava na govorni nastop, **predstavitev** naloge komisiji ter vrstnikom-raziskovalcem, uporabili bova program PowerPoint. Izogibali sva se uporabi fotografij, katerih avtorici nisva sami.

4. RAZISKAVA

4.1 TEORETIČNI POUČENI

4.1.1 BESTSELLER

Angleški izraz **bestseller** opisuje knjigo, ki je izjemno **priljubljena** in prinaša **velike zasluge** ter se pojavlja na **seznamih** najbolje prodajanih književnih del¹. Najbolj znan tak seznam na svetu je The New York Times Best Seller List. Pri nas je pomembnejši podatek od prodajnosti knjige njena izposojanost v javnih in šolskih knjižnicah.

Bestsellerji ponavadi niso knjige, ki jih opisujejo kot akademsko pomembne ali visoke literarne kvalitete. Seveda so bestsellerji najbolj prodajane knjige **v določenem časovnem obdobju**; kakšne klasične uspešnice so najbrž bile prodane v dosti večjem številu izvodov, vendar skozi zelo dolga časovna obdobja (npr. dela Charles Dickensa ali Jane Austen).

Bestsellerje ponavadi delimo na leposlovne in strokovne oz. fikcijo in nefikcijo. Obstajajo tudi kategorije otroške, mladinske in odrasle književnosti, vendar so zadnja leta meje med njim vse bolj zabrisane. Knjige se delijo tudi na izdaje s trdimi in mehкими platnicami, kar vpliva tudi na ceno.

Kako knjiga postane bestseller? Če je avtorjevo prvo delo, potem gre najbrž za reklamo "od ust do ust" in ko jo sliši dovolj "ušes", začnejo tudi založniki z reklamnimi dejavnostmi, knjiga se pojavi na seznamih najbolje prodajanih in to ponavadi prodajo še poveča, saj sproži **množično zanimanje**. Dela že uveljavljenih avtorjev pa so velikokrat reklamirana, ko še nastajajo in jih javnost pričakuje kot **nadaljevanje** že prej priljubljenih del; tukaj je tudi najti razloge za veliko priljubljenost serijalov, kot je Harry Potter ali saga Somrak.

Seveda pa ne smemo zanemariti vloge filmske industrije: filmski producenti pograbijo uspešno zgodbo, da si tako zagotovijo uspešnost filma, kar seveda potem še za nazaj poveča popularnost same knjige (npr. Gospodar prstanov ali Zgodbe iz Narnije).

4.1.2 BLOCKBUSTER

Angleški izraz blockbuster opisuje film, ki si ga **ogleda največ gledalcev** v kinematografih², kasneje pa se k temu doda še prodaja DVD-izdaj. Gre torej za največje zaslužkarje pri **prodanih kino vstopnicah** (box office blockbuster).

¹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Bestseller>

² [http://en.wikipedia.org/wiki/Blockbuster_\(entertainment\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Blockbuster_(entertainment))

Pojav kino uspešnic sega v čas po drugi svetovni vojni, predvsem po pojavu televizije. Hollywood se je zbal televizije kot konkurence na področju zabavne industrije, zato so začeli snemati filme **popularnih žanrov** (akcija, kostumski spektakli, znanstvena fantastika in fantazija), ki so privabljali gledalce spet v kina. Na žalost pa je s tem tudi začela padati kakovost filmskih pripovedi – glavni poudarek je bil na vizualni privlačnosti in eskapističnih zgodbah. Kakovostni filmi ponavadi prejemajo nagrade na festivalih, vendar pa so njihovi zasluži večinoma nizki.

Blockbusterji so seveda posledično povzročili, da so **filmi vse dražji**. Gledalci namreč sedaj od uspešnic pričakujejo vse boljše posebne učinke in podobno, kar seveda ogromno stane, filmi pa so ves čas v nevarnosti, da z zaslužkom ne bodo pokrili stroškov produkcije. Zato producenti že v času predprodukcije dobro preverijo interese in trende med gledalci ter se trudijo uganiti njihove želje ter jim ugoditi. Zaradi vsega tega filmi vse bolj postajajo **tržno blago** in nič več umetnostna zvrst. Vseeno pa se še vedno dogaja, da nizkoprorračunska presenečenja ujamejo interes publike in postanejo nepričakovani blockbusterji ali pa vsaj kulturni filmi, ne da bi se odrekli kvaliteti.

4.1.3 OBOŽEVALCI

Oboževalec ali fan je nekdo, ki čuti zelo **intenzivno**, včasih tudi preveliko **naklonjenost** ali entuziazem do določene osebe (slavne, npr. igralca, športnika, glasbenika, ...) ali skupine oseb (npr. športni klubi), izdelka (npr. film, knjiga, ...), dejavnosti, ideje ali trenda³. Večje skupine fanov velikokrat ustanovijo klub oboževalcev ali fanclub, se zbirajo na konvencijah, pišejo pisma svojim idolom itd.

Posebna kategorija oboževalcev so fangirl oz. **najstniške oboževalke**. Značilna za njih je predvsem **čustvena navezanost na idole** ter fantaziranje o dejanskih, večinoma romantičnih odnosih z njimi. Nekatere so tako nagnjene k pretiravanju pri tem početju, da izgubijo stik s stvarnostjo ter lahko zaradi neuresničenih fantazij tudi storijo samomor.

4.1.4 ESKAPIZEM

Eskapizem je način bega pred neprijetnostmi resničnega življenja **v izmišljene svetove**, večinoma tiste, ki jih najdemo v knjigah in filmih ali pa v kakšnih interesnih združenjih, dejavnostih in podobno⁴.

Razvile so se cele industrije, ki uresničujejo želje eskapistov, predvsem založniki leposlovnih del, glasbeni in filmski producenti, različne športne lige, modni oblikovalci, nenazadnje pa tudi prepodajalci mamil.

³ <http://en.wikipedia.org/wiki/Fandom>

⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Escapism>

Eskapistična fikcija je tista vrsta književnosti, ki bralcu zagotavlja **psihološki beg** od resničnega življenja s tem, ko ga potopi v različne eksotične kraje, dogodke in situacije. Večinoma gre tukaj za žanra **fantazije** in znanstvene fantastike, za žensko publiko pa tudi "šund" romantične zgodbe.

4.1.5 FANTAZIJSKI ŽANR

Fantazijski žanr za osnovne elemente zapleta, teme in prizorišča svojih zgodb uporablja **čarobne ali nadnaravne elemente**⁵. Večinoma so prizorišča takšna, kjer je magičnost nekaj normalnega in splošno sprejemljivega. Od znanstvene fantastike in grozljivk se ta žanr loči po tem, da se večinoma izogiba znanstvenim ali preveč temačnim motivom, čeprav se ti trije žanri velikokrat prekrivajo oz. jih je včasih skoraj nemogoče ločiti.

V popularni kulturi v fantazijskem žanru prevladuje t.i. medievalistična oblika (srednjeveški motivi), ki je postala priljubljena predvsem z uspehom Gospodarja prstanov.

Priljubljenost žanra je v **21.stoletju** zrasla do nepričakovanih višin, kot nakazuje neverjetna priljubljenost knjig o Harryju Potterju ter filmov Gospodar prstanov, ki so podrli vse takratne rekorde branosti in gledanosti.

Dela fantazijskega žanra so večinoma ožigosana kot **drugorazredna** in bralci/gledalci le-teh kot **otročji**; takšno je mnenje literarnih in filmskih kritikov. Seveda pa se tako avtorji kot ljubitelji s tem ne strinjajo, njihovo mnenje pa podpirajo tudi podatki o branosti in gledanosti.

4.1.6 VAMPIRJI

Vampirji so **nadnaravna bitja**, ki v takšni ali drugačni obliki obvladujejo strahove človeštva ter mu kratijo spanec že tisočletja dolgo⁶. Različna ljudstva so v različnih obdobjih »ustvarila« veliko število **krvosesov**, v sodobni literaturi in filmih pa so najbolj priljubljeni tisti iz vzhodnoevropske tradicije oz. takšni, kot jih je Bram Stoker opisal v svojem kulturnem romanu **Dracula**⁷, ki je iz vampirjev naredil enega najbolj priljubljenih književnih in filmskih likov. Tako se jih ljudje že več kot sto let bojimo, hkrati pa nas nezadržno privlačijo.

Vampirski liki, nastali po zgledu grofa Drakule, imajo nekatere **skupne značilnosti**, ki pa se seveda skozi posamezna dela spreminjajo. Najpogosteje so to lepi in spolno izjemno privlačni ljudje, blede in hladne kože, iskrečih oči, z neverjetno fizično močjo in hitrostjo, premičnimi podočniki, ki se ne smejo izpostaviti sončni svetlobi, saj bi

⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Fantasy_literature; http://en.wikipedia.org/wiki/Fantasy_film

⁶ Brenda Rosen, *The Mythical Creatures Bible*, Octopus Books, London 2008, str. 188-195.

⁷ Abraham Stoker (1847-1912); roman *Dracula* prvič izšel 1897.

zgoreli; čez dan torej spijo (v krstah ali grobnicah), ponoči pa iščejo žrtve, ki bi jim pili kri, saj od tega živijo; motijo jih česen, križi, blagoslovljena voda in podobne krščanske prvine; ubiti se jih da z lesenim kolom v srce, z obglavljenjem, s sežigom, z izpostavitvijo soncu, s srebrnim nabojem, drugače pa so nesmrtni in skoraj neranljivi; s svojim ugrizom žrtev spremenijo v vampirja, če ji ne popijejo preveč krvi. Za vampirje v sagi Somrak številne od teh značilnosti ne veljajo, predvsem jih ne ubije sončna svetloba, niso tudi občutljivi na krščanske predmete ter sploh ne spijo.

Najbolj priljubljen vampirski lik vseh časov je torej Drakula, ki je predstavljen v številnih knjigah in filmskih uspešnicah. Poleg vampirjev iz Somraka, predvsem Edwarda Cullena, pa so v zadnjem času popularne tudi številne televizijske serije, posnete po knjižnih serijah; največ uspeha žanje serija TrueBlood ali Prava kri; v devetdesetih letih je dosegla kulturni status serija Buffy, The Vampire Slayer oz. Ubijalka vampirjev.

Kaj nas torej tako privlači pri vampirskih likih, da se jih ne naveličamo? Čeprav so **grozljiva bitja noči**, so izredno lepi in vredni poželenja, nikakor pa niso imuni na čustvene zaplete in niso nesposobni ljubezni, v njih pa je utelešena tudi človeška neutolažljiva želja po **večni mladosti in dolgem življenju**.

4.1.7 KAKOVOSTNO MLADINSKO LEPOSLOVJE

Kdo odloča, katere knjige so kvalitetne in primerne za mlade bralce? Pravzaprav nihče. Kar pa ne pomeni, da strokovnjaki – knjižničarji, učitelji, literarni kritiki itd. – nimajo svojega mnenja. Namesto pretiranega odsvetovanja »neprimernih« ali »slabih« del (kar bi imelo pri mladostnikih tako ali tako nasproten učinek) raje **priporočajo** »dobra« in »primerna«.

Tako vsako leto, od 2001 dalje, Mestna knjižnica Ljubljana – Pionirska knjižnica izda priporočilni seznam oz. *Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig*. Pregledali sva vse letnike tega Priročnika, da bi v spremnih besedilih našli kakšne **kriterije za dobro** mladinsko književnost ter trende, ki so veljali za posamezna leta.

V prvem delu imenovanem *Med tabuji in fantastiko*⁸ iz leta 2001 so zapisali, da so se ustvarjanja seznama lotili iz **izraženih potreb mladih bralcev**, njihovih staršev, vzgojiteljev, učiteljev in mentorjev bralnih značk. Uporabili so **najnovejša dognanja predvsem tujih strokovnjakov** s področja mladinske književnosti, literarnih teoretikov in didaktikov. Ugotavljajo, da so meje med odraslo in mladinsko književnostjo vse bolj zabrisane, proces odraščanja otrok in najstnikov je vse daljši. Najizrazitejša trenda v mladinskem leposlovju sta realizem težkih življenjskih tem ter vse bolj njegovo nasprotje, fantazijski in fantastični romani; tukaj dodajajo še mnenje J.R.R. Tolkiena (avtorja *Gospodarja prstanov*), da je fantastična pripoved »najčistejša oblika besedne umetnosti«.

⁸ Mag. Darja Lavrenčič Vrabec, Ida Mlakar, *Med tabuji in fantastiko*, Ljubljana 2001, str. 5, 6.

Naslednje leto pod naslovom *Lov na klone in superjunake*⁹ zapišejo, da je uredniški odbor izdelal seznam **nevtralnno in vrednostno neobremenjeno** ter je knjige razvrstil v posamezne skupine po uporabnostnih kriterijih (starost bralcev, žanr, ...) ter po **interesih mladih bralcev**. Zaznavajo izrazito naklonjenost mladih bralcev za akcijsko-fantazijski žanr, ki izhaja v serijah ter to primerjajo s priljubljenostjo televizijskih in filmskih serij. V nadaljevanju¹⁰ piše tudi, da v zadnjih desetih letih založniki vse bolj izdajajo prevedeno trivialno mladinsko literaturo v serijalih, vse to podpirajo z močno propagando med mladimi, kar jim zagotavlja veliko finančno uspešnost; vsa ta dela so namreč uspela že v tujini ter so bila pri nas popularna še pred prevodi. Na ta trend se je kmalu odzvala stroka s področja mladinske književnosti. Namesto, da bi trivialno mladinsko književnost le kritizirali, so se odločili ugotoviti, **kako tovrstna besedila vključiti v pouk književnosti**, v razvijanje bralnih sposobnosti in pridobivanje bralne kulture. Seveda pa jih ob tem skrbi, da bo otrok tako ostal vedno le bralec tovrstne literature in ne bo nikoli posegel po zahtevnejši/kvalitetnejši knjigi. Vseeno pa se jim zdi pametno uporabiti popularno leposlovje kot **sredstvo pridobivanja literarnega nebralca**.

Seznam iz leta 2003 so naslovili *Kozmični poljubi vzporednih svetov*¹¹. Tam piše, da priporočajo literarno kvalitetnejše in za branje zahtevnejše knjige starejšim mladim bralcem M-starostne stopnje, saj predstavljajo **vez med književnostjo za mladino in odrasle**. Trilogijo Philipa Pullmana *Njegova temna tvar* opisujejo kot besedilo, ustvarjeno za **zadovoljitev bralnega okusa tako mladih kot odraslih**, kar pa naj bi bil eden od pogojev kvalitetne mladinske literature, saj predstavlja »prehod v vzporedne bralne svetove različnih generacij«. Opažajo tudi, da po številu izdanih knjig zelo izstopa izrazito dekliško branje – ljubezenski roman. Tako dobimo kombinacijo fantastike in romance, kar nakazuje že naslov seznama.

V *Klicarjih zvezd*¹² iz leta 2005 so zapisali, da so se pri ustvarjanju seznama posvetili temeljnemu izhodiščem vrednotenja literarnih del ter pretresali razloge za in proti priporočanju konkretnih del. Vprašanja kvalitete so pri vsakem posamezniku v veliki meri namreč **subjektivna**, še dodajajo. Zato so se naslonili raje na **različne interesne skupine** ter tako ugotovili, da je vredno priporočiti katerokoli delo, ki izstopa znotraj svojega kroga, čeprav v celoti ne bi bilo prav nič posebnega. Seveda spet opažajo, da je bila najvidnejša skupina produkcije knjig za mlade fantazijska literatura.

Leta 2007 v besedilu *O niču, odejah in koncu sveta*¹³ poudarjajo, da je mladinska književnost postala **gospodarska tržna niša** in zato izdajajo **preveč nekakovostnih**

⁹ Ida Mlakar, *Lov na klone in superjunake*, Ljubljana 2002, str. 5, 6.

¹⁰ Mag. Darja Lavrenčič Vrabec, *Popularna mladinska književnost*, *Lov na klone in superjunake*, Ljubljana 2002, str. 7, 8.

¹¹ Ida Mlakar, *Kozmični poljubi vzporednih svetov*, Ljubljana 2003, str. 7.

¹² Jakob J. Kenda, *Tri zvezdice za pionirje*, *Klicarji zvezd*, Ljubljana 2005, str. 4.

¹³ Uredniški odbor, *O niču, odejah in koncu sveta*, Ljubljana 2007, str. 5.

knjig, zato se jim zdi pomembno poudarjanje kakovosti. Po letu 1990 zaznavajo naslednje trende: **odrasli berejo mladinske knjige**, mladinska književnost postaja mainstream, **izrazito potrošništvo** na področju mladinske književnosti. Navajajo tudi različne motive za branje leposlovja, kjer na drugem mestu najdemo »konformistično« branje, ki temelji na čustvih, vizualizaciji časa in prostora, istovetenju, **eskapizmu**, predvidljivi zgradbi (»home-away-home«), podoživljanju ...

*Polet nad črtasto pižamo ali pogum iz ptičje perspektive*¹⁴ je naslov seznama iz leta 2008. Tam izvemo, da je namen seznama biti **napotilo in pripomoček pri izbiri knjig** vsem poklicnim posrednikom mladinske književnosti: vzgojiteljem, učiteljem, knjižničarjem. Opažajo, da produkcija mladinskih knjig nenehno narašča, kar pa ne velja za njihovo kakovost. Različna združenja, javne ustanove in založbe se trudijo za **vrednotenje mladinske književnosti** in promocijo sprotne produkcije. Malce manj izrazita je promocija, ko mladi bralci svetujejo svojim vrstnikom – ali pa je celo najpomembnejša, samo da nimamo podatkov, ki bi to potrdili. **Vpliv vrstnikov na bralni okus je zelo pomemben**; avtorje seznama bega dejstvo, da včasih neko delo postane pravi hit, drugo, primerljivo ali celo bolj kakovostno, pa ostane povsem spregledano; odgovora nimajo. Dodajajo, da mora biti sodba o leposlovju bolj zapletena in manj dokončna, saj mora preteči nekaj časa od izida knjige, da ta postane domača, zaželeno in dragoceno za mlade bralce. Zapisali so¹⁵, da pri ustvarjanju seznama pregledajo Cobissovo bazo mladinskih izdaj, dodajo pa tudi nekatera dela, ki niso označena kot mladinska, vendar se jih da obravnavati kot taka (t.i. »crossover« literatura). Sprašujejo se, ali naj bodo kriteriji za izbor priporočenih del enaki za vsa ali različni glede na vrsto besedil; posamezno delo je ovrednoteno primerjalno znotraj posameznih skupin (tema, žanr, zvrst), ki jim pripada, potem pa še posebej znotraj celotne produkcije z **enotnim kriterijem kakovosti** (ki pa ga ne opredelijo). V tem seznamu sva našli *Somrak* na 503. mestu (od 750) z oznakami »M| 3.stopnja | dekleta, ljubezen, mladostniki, šola, vampirji«, na strani 80; nima nobene »hruške«, ki je oznaka vrednotenja kvalitete v seznamu.

Zadnji priporočilni seznam iz leta 2009 z naslovom *Pogled na drugo stran*¹⁶ opozarja na spremembo svojega naslova v Priročnik, saj je njihov glavni namen **spodbujanje kvalitetnega branja**, biti uporaben in koristen najširšemu krogu uporabnikov, tudi šolstvu, služiti splošni kulturi in svobodni rasti mladega človeka. Navajajo, da so v prejšnjem seznamu predvsem opozarjali na civilizacijsko, družbeno in politično kritičnost dobrih besedil, tokrat pa izpostavljajo nekatera presenetljiva besedila o osebnem doživljanju sveta onkraj razuma, fizičnega bivanja ali zgodovinske dokumentarnosti. Za kriterij ocenjevanja so izbrali **katerokoli kvaliteto, ki jo lahko izrazijo konkretno** – izvirnost, jezik, sporočilnost, etičnost, duhovitost, smelost,

¹⁴ Dr. Dragica Haramija, *O zvenenju besed, Polet nad črtasto pižamo ali pogum iz ptičje perspektive*, Ljubljana 2008, str. 8, 9.

¹⁵ Ida Mlakar, Darja Lavrenčič Vrabec, Vojko Zadavec, *60 priporočil za 60 let mladinskega knjižničarstva, Polet nad črtasto pižamo ali pogum iz ptičje perspektive*, Ljubljana 2008, str. 10.

¹⁶ Uredniški odbor, *Pogled na drugo stran*, Ljubljana 2009, str. 5, 9.

poetičnost, ... Knjige, ki nimajo nobene »hruške«, so ali prešibko ali neprofesionalno izdelane ali literarno nezrele. *Mlado luno* sva našli na 512. mestu (od 810) z oznakami »M | 3.stopnja | ljubezen, mladostniki, skrivnosti, vampirji«, ter *Somrak* na 513. mestu kot »M | 3.stopnja | nova izdaja | dekleta, ljubezen, mladostniki, šola, vampirji«, na strani 99; nobena od teh dveh knjig nima hruške.

Kaj torej ugotavljava? Sestavljavci seznama imajo **dober namen**, želijo, da bi mladi brali kakovostne knjige, vendar pa se jim zdi še pomembnejše, da **sploh želijo brati** – torej bolje brati manj kvalitetna dela, kot pa sploh ne brati. Seveda pa je povsem očitno, da se jim knjige iz sage *Somrak* nikakor ne zdijo kakovostne, saj ne dobijo nobene »hruške«. Konkretnih kriterijev kakovosti leposlovnih del nisva uspeli najti, kar nama pomeni, da **objektivnih in konkretnih kriterijev ocenjevanja književnosti sploh ni**.

4.2 ŠTEVILČNI PODATKI

Na naslednjih straneh bova skušali s pomočjo podatkov o branosti knjig (izposojanost v knjižnicah ter prodaji v knjigarnah) ter gledanosti filmov prikazati, da je saga Somrak resnično knjižno-filmski fenomen 21.stoletja.

Najprej nekaj osnovnih podatkov. Po podatkih iz novembra 2009 je serija Somrak (Twilight) prodana v 85 milijonih izvodov po vsem svetu ter prevedena v 38 različnih jezikov¹⁷. Vsi štirje deli so skupno preživel 235 tednov na seznamu knjižnih uspešnic za otroke in mladino New York Timesa¹⁸ (New York Times Bestseller List for Children's Series Books).

Založniki so najbrž takoj zavohali, da imajo v rokah mega uspešnico, saj so popolnoma neznani avtorici za njeno prvo knjigo plačali kar tri četrta milijona dolarjev. V prvem tednu po izidu je druga knjiga (Mlada luna) debitirala na 5. mestu seznama NYT, v drugem tednu se je popzela na prvo mesto, kjer je ostala kar 11 tednov. Zadnji del (Jutranja zarja) so izdali v začetnih 3,8 milijona izvodih, od katerih so jih prvi dan prodali kar 1,3 milijona¹⁹.

Seveda se Slovenija ni izognila fenomenu. Podatke, ki jih predstavlja v naslednjih tabelah in grafih, sva dobili na COBISS-ovem seznamu najbolj branih knjig²⁰, najprej za celotno državo ter nato samo za Osrednjo knjižnico Celje. Graf sva izdelali tako, da sva mestu, ki ga knjiga dosega na lestvici stotih, dodelili točke – npr. knjiga na prvem mestu dobi 100 točk, tista na 22. mestu pa 79 – drugače bi graf kazal ravno nasprotno rezultate: knjiga z najboljšim rezultatom bi imela najnižji graf.

Enak pristop sva ubrali za predstavitev prodajanosti knjig v Slovenskih knjigarnah, le da je tu lestvica desetih. Podatke sva dobili v reviji Bukla²¹.

Težje sva prišli do podatkov o gledanosti filmov, zato so zelo skopi in v najini nalogi drugotnega pomena. Pomagali sva si z revijo Premiera in njihovim prijaznim uredniškim odborom, distributerjem Blitz ter spletno stranjo imdb.com²² (internetna filmska baza podatkov).

¹⁷ <http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,1938712-1,00.html>

¹⁸ <http://articles.latimes.com/2008/nov/21/entertainment/et-twilight21>

¹⁹ <http://moviesblog.mtv.com/2008/08/04/breaking-dawn-sells-13-million-copies-in-one-day>

²⁰ http://home.izum.si/cobiss/top_gradivo/

²¹ Bukla – brezplačna revija o dobrih knjigah, od junij 2009 do februar 2010

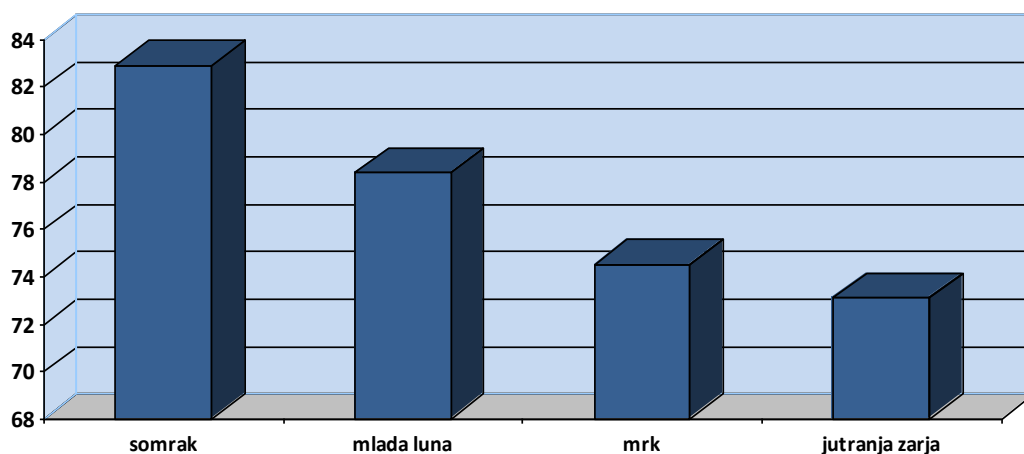
²² <http://www.imdb.com/chart/>

4.2.1 COBISS-ov SEZNAM NAJBOLJ BRANIH KNJIG V SLOVENSKIH KNJIŽNICAH

februar 2009 – januar 2010

mesec, leto	Somrak	Mlada luna	Mrk	Jutranja zarja
februar 09	34	88	0	0
marec 09	10	18	0	0
april 09	9	8	64	0
maj 09	6	5	10	0
junij 09	12	14	18	0
julij 09	15	18	21	11
avgust 09	10	9	22	19
september 09	43	40	45	47
oktober 09	24	18	27	34
november 09	18	19	20	32
december 09	8	11	13	24
januar 10	16	11	15	21
srednja vrednost	17,1	21,6	25,5	26,9
točke	82,9	78,4	74,5	73,1

Tabela 1 Branost sage Somrak v slovenskih knjižnicah

Graf 1 Branost sage Somrak v slovenskih knjižnicah

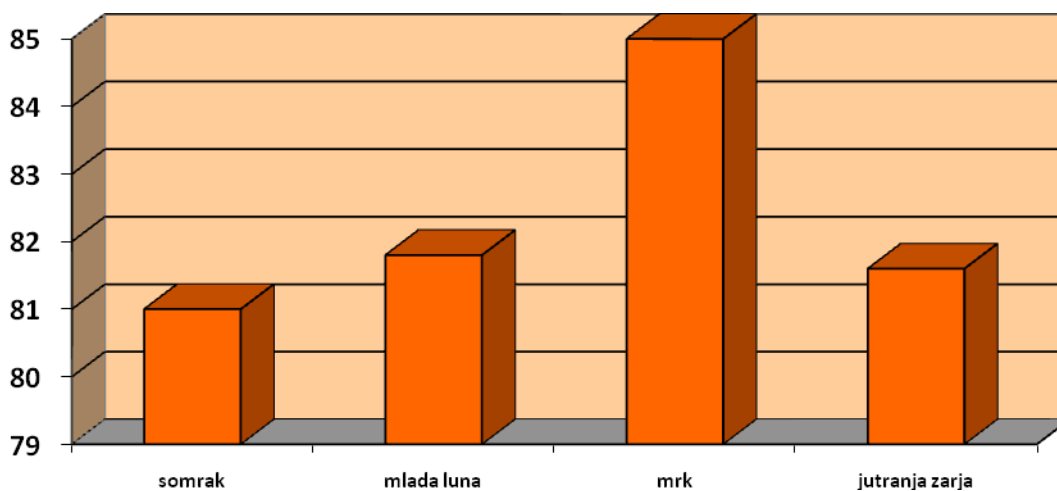
V slovenskih knjižnicah je torej prvi del knjižne serije ostal najbolj priljubljen tudi potem, ko so izšli še vsi preostali deli.

4.2.2 COBISS-ov SEZNAM NAJBOLJ BRANIH KNJIG V OSREDNJI KNJIŽNICI CELJE

februar 2009 – januar 2010

mesec, leto	Somrak	Mlada luna	Mrk	Jutranja zarja
februar 09	17	0	0	0
marec 09	8	4	0	0
april 09	7	6	9	0
maj 09	8	6	9	0
junij 09	17	21	9	0
julij 09	12	14	9	3
avgust 09	3	4	14	9
september 09	20	16	12	15
oktober 09	28	19	23	16
november 09	21	36	27	24
december 09	26	58	18	21
januar 10	61	16	20	41
srednja vrednost	19	18,2	15	18,4
točke	81	81,8	85	81,6

Tabela 2 Branost sage Somrak v celjski knjižnici

Graf 2 Branost sage Somrak v celjski knjižnici

V **celjskih knjižnicah** so si bralci največkrat sposodili **tretji del** knjižne serije, najbrž v nestrpnem pričakovanju zaključka.

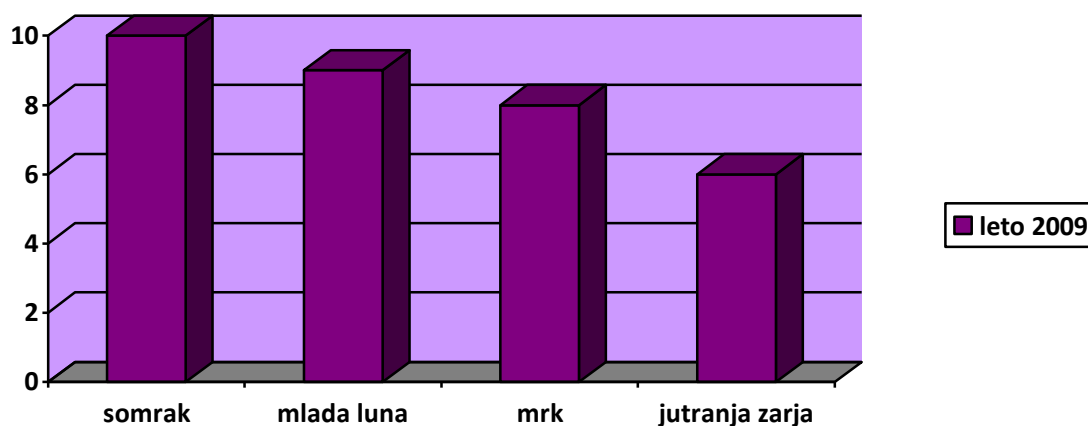
4.2.3 LESTVICA "NAJ 10" V SLOVENSКИH KNJIGARNAH - ZA OTROKE IN MLADINO

(zbrano s pomočjo podatkov knjigotrških mrež in neodvisnih knjigarn, ki jih je zbrala Zbornica založništva, knjigotrštva, grafične dejavnosti in radiodifuznih medijev pri GZS)²³

V tabelah ter grafih so mesta, ki jih knjige dosegajo na lestvicah, prikazana z nasprotnim številom točk: če ima torej knjiga v tabeli vrednost deset, pomeni, da je zasedala prvo mesto.

	Somrak	Mlada luna	Mrk	Jutranja zarja
maj 09	1	2	3	0
jun 09	1	2	3	0
avg 09	2	1	4	3
sep 09	2	3	1	4
okt 09	2	3	1	8
leto 2009	1	2	3	5
točke	10	9	8	6
jan 10	4	6	3	1

Tabela 3 Prodaja sage Somrak v slovenskih knjigarnah

Graf 3 Prodaja sage Somrak v slovenskih knjigarnah

Med knjigami, kupljenimi v slovenskih **knjigarnah**, navkljub izidu naslednjih delov serije v letu 2009 **kraljuje prvi del**.

Ob vseh teh podatkih ugotavljava tole zanimivost: čeprav je prva knjiga iz serije (in tudi najbolj priljubljena) izšla že leta 2005, pri nas pa leta **2007**, se je pojavila na lestvicah branosti šele **februarja 2009** – ko so se pri nas pojavile **reklame za film Somrak**; od tod naprej pa je nastala prava histerija, vendar zaradi knjig in ne filmov.

²³ Spletna stran: knjigosled.org ; sponzorja: Bukla, Formatisk

4.2.4 GLEDANOST FILMOV

PO SVETU

Na imdb.com (Internet Movie Data Base)²⁴ je na **lestvici vseh časov** v ZDA Somrak (Twilight) na 109. mestu z zaslužkom 191,449,475 dolarjev, Mlada luna (New Moon) pa na 33. mestu z zaslužkom 295,598,642 dolarjev (od 449 filmov).

Na tej lestvici izven Amerike je Somrak na 219. mestu s 160,000,000 dolarjev, Mlada luna pa na 42. mestu s 391,300,000 dolarjev (od 427 filmov).

Na tej lestvici v svetovnem merilu je torej Somrak na 157. mestu s 351,449,475 ter Mlada luna na 37. mestu z zaslužkom 686,898,642 dolarjev (od 390 filmov).

Oba filma sta torej zaslužila 1,038,348,117 \$ – torej **več kot milijardo dolarjev**, kar je peto mesto na svetovni lestvici vseh časov.

V SLOVENIJI

V Sloveniji si je Somrak ogledalo 23.132 gledalcev, Mlado luno pa 60.387 gledalcev; to so edini podatki, do katerih sva uspeli priti – prikazovalci nama jih niso posredovali, pomagali so nama (do neke mere) prijazni ljudje na uredništvu revije Premiera ter malo manj prijazni pri distributerju Blitz.

Če sklepamo, da je povprečna cena vstopnic v slovenskih kinematografih 5,30 €, je Somrak pri nas zaslužil 122.599,6 €, Mlada luna pa je zaslužila 320.051,1 €, kar je skoraj 3-krat več.

Točnih podatkov pa na žalost nisva našli, ker je v Sloveniji do teh informacij zelo težko priti, medtem ko je svetovne podatke zelo lahko najti na spletu.

²⁴ <http://www.imdb.com>

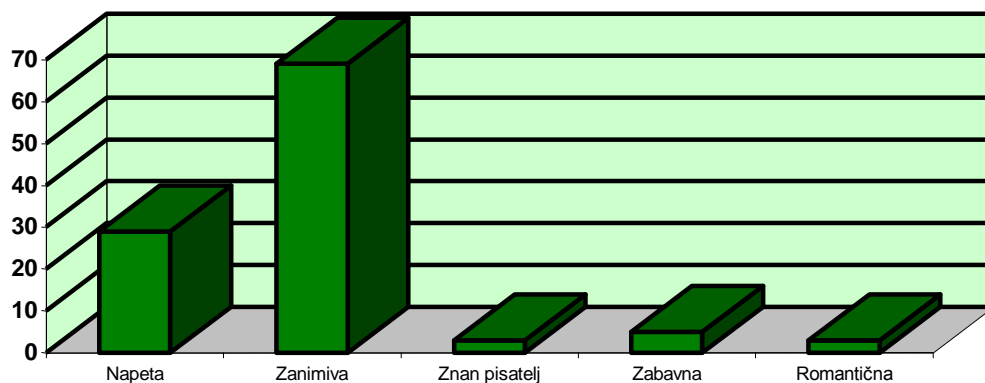
4.2.5 ANKETA

V prvi izmed anket sva učence naše šole – tretja triada ter šesti razred – povprašali o bestsellerjih in blockbusterjih: kaj so to in kakšni morajo biti.

Število anketirancev: razdelili sva 160 **vprašalnikov**, uporabnih pa sva dobili nazaj **109**. Anketo sva izvajali decembra 2009.

KATERE LASTNOSTI MORA IMETI KNJIGA, DA POSTANE BESTSELLER?

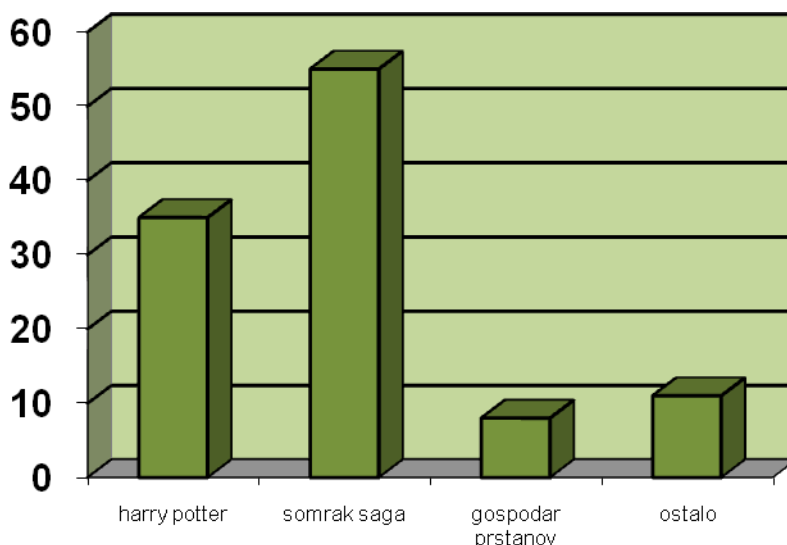
Zanimiva 69 | Napeta 29 | Romantična 3 | Zabavna 5 | Znan pisatelj 3

Največ anketirancev je za najpomembnejšo **značilnost knjižne uspešnice** izpostavilo, da mora biti **zanimiva**, vendar pa je to tako širok pojem, da enostavno ne veva, kako naj si z njim pomagava pri najini raziskavi.

ZA KATERE KNJIGE MENIŠ, DA SO BESTSELLERJI?

Harry Potter 35 | Somrak saga 55 | Gospodar prstanov 8 | Ostalo 11

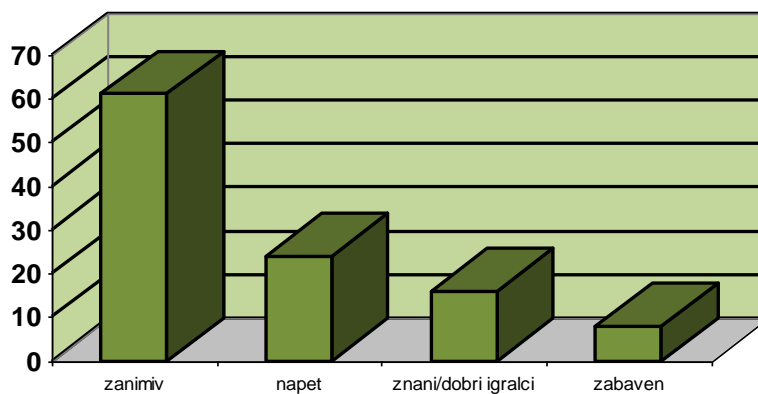

Graf 4 Naslovi bestsellerjev

Med predstavniki **knjižnih** uspešnic po mnenju anketirancev premočno vodi saga **Somrak**.

KAKŠEN MORA BITI FILM, DA POSTANE BLOCKBUSTER?

Zanimiv 61 | Napet 24 | Znani/dobri igralci 16 | Zabaven 8

Graf 5 Lastnosti blockbusterja

Tisti neuporaben izraz »**zanimiv**«, ki naju je zmotil že pri knjižnih uspešnicah, prevladuje tudi med lastnostmi za **filmske**. Prav tako je tudi tu na drugem mestu »**napet**«.

KATERI FILMI SO PO TVOJE BLOCKBUSTERJI? (anketa izvedena pred Avatarjem)

Somrak saga 54 | Harry Potter 17 | Gospodar prstanov 6 | ostalo 32

Graf 6 Naslovi blockbusterjev

Kot pri knjižnih, tudi pri **filmskih** uspešnicah močno vodi saga **Somrak**, spet pred **Harryjem Potterjem**. V rubriki »ostalo« so se znašle trenutne uspešnice – kar je pač bilo v kinu tisti teden, ko sva izvajali anketo.

4.2.6 MNENJA OBOŽEVALCEV – ANKETA

Naslednja vprašanja sva zastavili samo tistim učencem tretje triade, ki so dejansko ljubitelji sage Somrak, ter še tistim, ki so se odzvali na najino anketo na spletnem forumu. Sodelovali so deveto- in osmošolci naše šole ter nekaj srednješolcev na forumu. Vseh odgovorov je bilo **44**. Anketo sva izvajali maja 2009.

1. Kaj te najbolj privlači pri zgodbi serije Somrak?

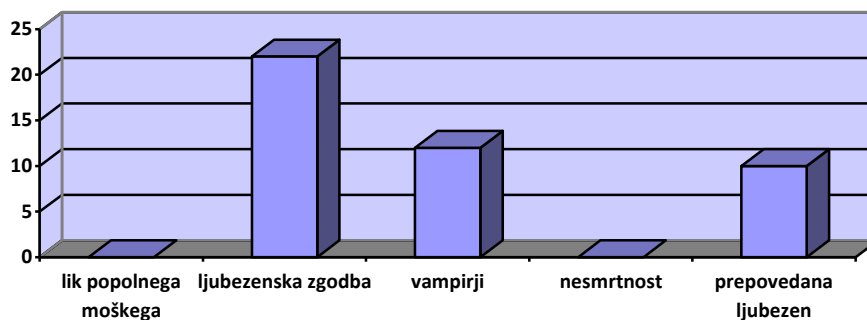
a) lik popolnega moškega 0

b) ljubezenska zgodba 22

c) vampirji 12

č) nesmrtnost 0

d) prepovedana ljubezen 10

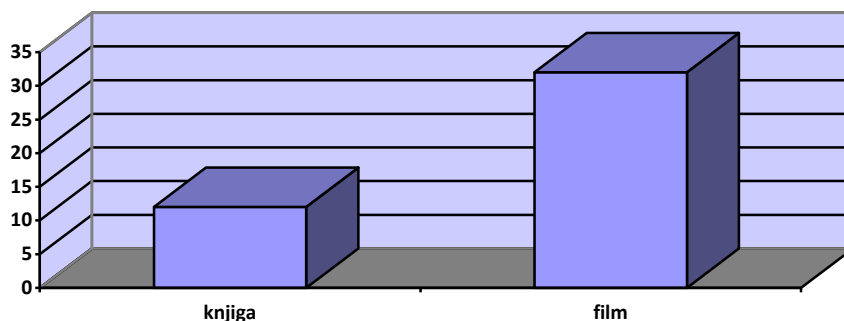
Graf 7 Najbolj privlačno pri zgodbi sage Somrak

Najpomembnejši element zgodbe v sagi Somrak je za ljubitelje torej **ljubezenski odnos** med glavnima akterjema.

2. Ali si najprej prebral/-a knjigo ali gledal/-a film?

a) knjiga 12

b) film 32

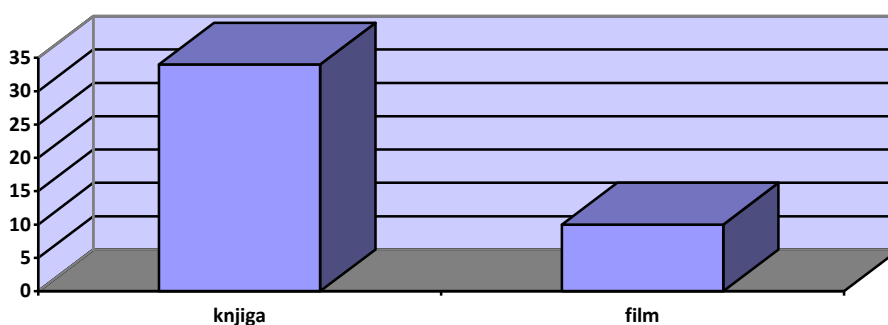
Graf 8 Najprej prebrali knjigo / gledali film

Večina najinih anketirancev je **najprej videla film**, šele nato so se navdušili nad knjižno serijo.

3. Kaj ti je bilo bolj všeč?

a) knjiga 34

b) film 10

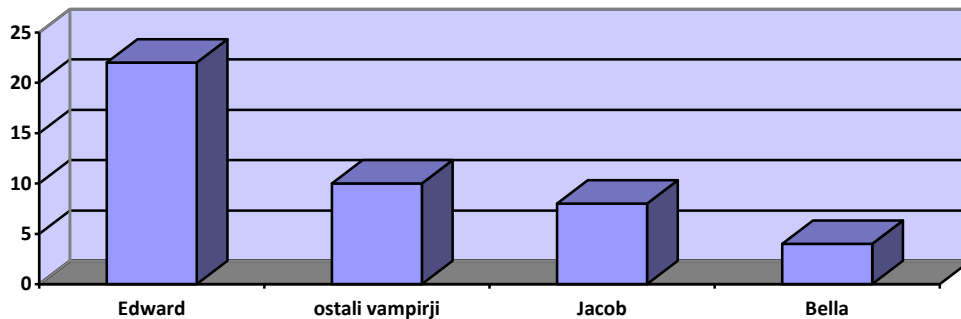
Graf 9 Bolj všeč knjiga / film

Potem, ko so enkrat videli vse filme in prebrali vse knjige, so jim **knjige** bile vsekakor veliko **bolj pri srcu**.

4. Kateri lik te najbolj privlači ali ti je najbolj všeč? Zakaj?

Edward 22 (najlepši, popoln, ljubeč, se pripravljen žrtvovati za ljubljene)

Ostali vampirji 10 Jacob 8 Bella 4 (z njo se lahko poistovetiš)

Graf 10 Najljubši lik v zgodbi sage Somrak

Edward je vsekakor **najbolj priljubljen** lik; vsi vampirski liki so bolj priljubljeni kot človeški junaki v zgodbi.

4.3 INTERVJU

Nekatere učiteljice na naši šoli, za katere sva izvedeli, da so prebrale sago Somrak, sva povprašali po njihovem mnenju. Zastavili sva jim vprašanja, ki jih zdaj navajava samo enkrat, pod vsako pa dodajava njihove odgovore. Intervjuje sva izvajali februarja in marca 2010.

Zakaj ste začeli brati sago Somrak? Ste nanjo naleteli slučajno, pa vas je zagrabila? Vam jo je kdo priporočal? So vas pritegnile reklamne akcije?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Sago Somrak sem začela brati na **priporočilo** mojih lanskih bralk - pretežno **devetošolk**. Bi jo pa prebrala tudi sama, saj je branje ne samo moj užitek, ampak navsezadnje moj poklic. Moja dolžnost je, da poznam novitete, pa lahko le na ta način potem svetujem tudi svojim bralcem.«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Brati sem začela po **priporočilih sestrične**, ki me je prepričevala, da je zelo dobra knjiga in se jo splača prebrat. Reklamnih akcij takrat še nisem videla.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Sago Somrak mi je priporočila **prijateljica** in **sodelavka**. Njeno pripovedovanje me je **navdušilo** in sem začela "požirati" knjigo za knjigo. Zadnji del kar ni bil dovolj hitro preveden in v naši šolski knjižnici.«

Kaj vam je bilo v sami zgodbi najbolj všeč? Kateri liki so vam najbolj simpatični in zakaj?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Jasno, **romantična in neizmerna ljubezen med predstavnikoma dveh različnih svetov** in s tem povezano odrekanje privilegijem sveta in okolja, iz katerega prihajata oba junaka. Saj veste, kako je s tem: če si "nov", te nekje čisto ne sprejmejo, nikoli nisi "povsem" njihov. Temu primerni so tudi tvoji občutki. Posameznih likov ne bi izpostavljala, zdi se mi, da so vsi tam zato, da tvorijo "popolno" celoto, mi je pa po svoje simpatičen Charlie.«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Všeč mi je, kako zna pisateljica **preplesti realni svet z domišljjskim** in seveda **ljubezenska zgodba**. Najbolj simpatičen mi je lik Belle - ker je pogumna, včasih zelo odločna; Edward "idealni moški"; Alice - divja.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Všeč mi je bilo **vse: napeta** zgodba, **zanimivi** liki (vsak po svoje), nenavadnost oz. **nadnaravnost** vampirjev in volkodlakov, **odnosi** med liki, Bellina razmišljanja, **moč ljubezni** in trdnost stoletnih dogovorov (spoštovanje pakta med vampirji in volkodlaki).«

Kaj vam ni bilo všeč? Kaj bi vi drugače zastavili, napisali?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Saga mi je všeč, v tistem trenutku je bila prava "bralna osvežitev", nekaj drugačnega in to je to. Nič ne bi spreminjala.«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Zadnji del - Bella noseča - "malo preveč". Pa seveda premalo sta z Jacobom skupaj.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Glede stvari, ki mi niso bile všeč ... hm, mogoče je Bellina mama preveč odmaknjena in pasivna; jaz bi jo večkrat vključila v dogajanje. Pa zaradi ljubezni se, upam, jaz nikoli ne bi podala v samomorilna dejanja. Vse ostalo mi je SUPER VŠEČ!«

Se vam zdi saga primerno branje za odraščajočo mladino? Kaj je tu dobrega, kaj pa bi morda najstniškemu pogledu na svet in življenje lahko škodilo?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Ne vem, kaj bi lahko škodilo najstniški populaciji!? To je pač **pravljica** z vsemi elementi sodobnega romana, z veliko ljubezni in odrekanja, da bi se lahko ljubezen uresničila.«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Knjiga je **primerna** za branje mladine, če vedo, da v realnem svetu ne obstaja "idealni moški". Dober primer je Jacob, ki je zaljubljen ter zna reševati "spore". Negativna stran knjige je mogoče ta, da je v 3. delu preveč nasilja, saj se spore včasih da drugače rešiti. V filmu so dodane stvari, ki jih v knjigi ni. Včasih ni ravno posrečena izbira.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Saga Somrak se mi zdi **primerno** branje tudi za mladino. Zelo lepo je opisano prijateljstvo, ljubezen, tradicija, nujnost nekaterih stvari, kako včasih nimaš ravno možnosti izbire, vendar je treba v takih situacijah najti dobro in zabavno. Kar se mi ne zdi primerno, je enako tistemu, kar mi ni všeč. Pa seveda se mora bralec te sage zavedati, da je to fikcija, mogoče v knjigi in filmu, v realnem svetu pa so stvari lahko drugačne.«

Ste si ogledali tudi film, morda oba? Kako bi primerjali film in knjižno predlogo?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Seveda sem si ogledala tudi **film** in moram reči, da mi je bil **kar všeč**. Čeprav seveda sama bolj uživam ob branju, ker mi dopušča, da si v domišljiji ustvarim sama like in njihovo podobo. So pa potrebni, na nek način so tudi **reklama za knjigo** (žal ne obratno) in mnogo ljudi je po ogledu filmov prebralo tudi knjige. Kar je seveda dobro - naj živi branje!«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Gledala sem oba filma. Prva **knjiga** je veliko **boljša od filma**. Drugi film je boljši od knjige, ker je zelo dobro predstavljena Jacobova družina. Knjiga drugače bolje opiše čustva, v filmu Bellin lik ne pokaže toliko čustev.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Ogledala sem si oba filma. Bila sta mi **všeč**, vendar **ne tako kot knjige**. Film ne daje možnosti "videti v glavo" likom, to kar knjiga ponuja. Knjiga pušča prosto pot domišljiji in predstavam dogajalnega prostora in kako je neko dogajanje izgledalo; to je v filmu že vse podano.«

Kaj menite, zakaj je ravno ta saga tako obsedla mladino po vsem svetu?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Mogoče smo že **siti vseh tegob vsakdanjega življenja**, stresov in obremenitev. Mladi so obremenjeni s svojim videzom, z denarjem, vsi moramo biti lepi, srečni, bogati, mladi in "kul". To pa je mogoče le v pravljici in ne v realnem okolju. Je prikaz ljubezni, ki je v vsakdanjem življenju nemogoča. Ljudje pa si na dnu srca vseeno želimo prav tega - **ljubezni in zmage dobrega nad zlim**. Morda je prav to (in ne samo in vedno le materialne dobrine) rešitev za naš svet.«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Očitno se lahko mladi **poistovetijo** z glavnimi junaki, če odmislijo posebne sposobnosti, ki jih ima vampirska družina.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Ta saga ni obsedla samo mladine, tudi bralcev drugih starosti ni pustila hladnih. Zakaj? Zanimiva, napeta, zmešana, nadnaravna, **emocionalno nabita zgodba** - zakaj pa ne. Mladi bralci pa so si izbrali vsak svoj najljubši lik in se z njim "poistovetili" v fantazijskem svetu v svoji glavi.«

Zakaj je po vašem mnenju fantazijski žanr vse bolj popularen?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Hm, kot sem že zapisala - je **odmik iz realnega** (pogosto najlepšega in krutega - tekmovalnega) sveta. Je iskanje nečesa izgubljenega, dobrega, kar očitno vsi zelo pogrešamo, a se ne znamo (ali nočemo ali ne moremo) upreti temu, kar doživljamo vsak dan (že prej omenjenim pritiskom o tem, kakšen in kaj vse bi moral biti).«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Ker si je lažje **domišljati stvari**, saj smo **v svojem svetu**, kjer se "zemlja vrti okoli nas" in obratno. Vampirji so v vlogi pozitivcev, česar še do zdaj nisem nikjer zasledila.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Fantazija je odličen **beg** pred tegobami in skrbmi vsakdana. Prija se malo "odklopit", zato je po mojem mnenju fantazijski žanr popularen.«

V čem, menite, je tolikšna knjižno/filmska privlačnost vampirjev?

Gospa Kostanjevec – knjižničarka:

»Vampirji so privlačni že ves čas v zgodovini in mnogo avtorjev jih je "uporabilo" v svojih knjigah. Je pa res, da so bili do sedaj skoraj vedno hladnokrvni morilci, ki jih je glavni junak uspešno odstranil in tako postal popularen. V sagi so dobri in prijazni in

pomagajo ljudem pa še lepi so - kar je zelo pomembno. **Privlačni** so, ker združujejo dva svetova - naš in še nek drug svet, so podobni nam, a imajo hkrati tudi **nadnaravne** lastnosti. Pa še ena lastnost je - so **večni in nesmrtni**, smrti pa se sodobni človek najbolj boji (tabu tema).«

Gospa Gracej – učiteljica matematike:

»Po mojem je **trenutni trend**. Ni recepta za uspešen film ali knjigo - samo igralci v filmu morajo odigrati vlogo tako, da se "vidi", da uživajo.«

Gospa Plešnik - učiteljica prve triade:

»Privlačna je vampirska telesna **lepota, nesmrtnost, modrost, telesna moč**. Vse to se da krasno vplesti v knjigo ali film, ki ima veliko možnosti za uspešnico.«

4.4 MNENJA IN OCENE V MEDIJIH

Tukaj navajava nekaj mnenj in poudarkov iz različnih medijev, ki so se v zadnjem letu na veliko razpisali o vampirski tematiki, pa tudi ocene zgodb (knjižnih in filmskih) iz sage Somrak.

Nekaj poudarkov iz članka z naslovom *Temna privlačnost najbolj aristokratske med nakazami*²⁵: »Čeprav je med oboževalci vampirske sage Somrak marsikakšen fant (in tudi mama - trend odobravajo, ker gre za **zelo romantične zgodbe brez spolnosti**), je očitno, da je Meyerjeva pisala predvsem za tiste, opremljene s kromosomom x. Od mrtvih je obudila prototip byronovsko **razčustvovanega junaka**, ki se mora **zadrževati**, da bi obvaroval žensko, ki jo ljubi. Če odmislimo, da jim ves čas grozi ugriz v vrat, junaki Meyerjeve tudi v drugih pogledih niso povsem življenjski: pisateljica je naslikala svet, ki je občutno varnejši od vsakdana resničnih ameriških najstnikov, kar je najbrž izraz njene pripadnosti Mormonski cerkvi. Ne samo, da nihče niti **ne pomisli na spolnost pred poroko**, tudi z mamili ali nasiljem nimajo nobenega srečanja. Pravzaprav niti preklinjajo ne.«

Dodajajo še: » ...vampirji poosebljajo **skrbi in tesnobe sodobnega človeka**. Še posebej v svetu po 11. septembru, v katerem smo vsi malce bolj pazljivi in nervozni, lahko uspeva "miselnost teorije zarote", češ da se naravnost pred našimi nosovi dogaja nekaj zlohotnega, skrivnostnega in nevarnega. Taka je vsaj hipoteza Michaela Dylana Fosterja, profesorja etnologije na univerzi v Indiani ...« ter »Tematika "krotenja nagonov" se zdi med recesijo še posebej aktualna. "Obdobja vojne, gospodarskih kriz ali kulturnega vrenja pripomorejo k priljubljenosti vampirskega žanra," pravi Thomas Garza z univerze v Teksasu, strokovnjak za tovrstno izročilo. "Z vojno in recesijo se je konflikt obrnil navznoter: Smo bili preveč razsipni? Bi se morali bolj brzdati? Zdi se, da znova preizprašujemo svoje osnovne vrednote." In se obenem spogledujemo s svojo temno stranjo.« in »Za viktorijansko Anglijo je **vampirjev poljub simboliziral prepovedano spolnost**. V sodobnosti, ki jo je zaznamoval aids, pa je že sama ideja izmenjave krvi nekoliko zlovešča.«

V članku z naslovom *Somrak: Vampirji polnijo denarnice*²⁶ omenjajo, da so »... knjige ameriške pisateljice Stephenie Meyer, ki so jih **literarni kritiki brez milosti raztrgali** - neki britanski časnik je zapisal, da so "*osupljive, predvsem zaradi nesposobnega pisanja*", po njih pa so nato posneli filme, ki zdaj vladajo svetu. Ni slabo niti za filma, ki so ju kritiki slabo ocenili, saj naj bi bila predolga, imela luknje v scenarijih in "smešne" dialoge.«

V reviji Stop²⁷ so ob predstavitvi filma *Mlada luna* med drugim zapisali: »Če niste brali prve knjige iz sage Somrak, potem verjetno **kinodvoran niste zapuščali**

²⁵ <http://www.rtvsl.si/kultura/drugo/temna-privlacnost-najbolj-aristokratske-med-nakazami/206843>

²⁶ <http://www.rtvsl.si/kultura/film/somrak-vampirji-polnijo-denarnice/217791>

²⁷ *Kako je zasijala Mlada luna*, avtor D.T., revija Stop, XLII/47, 26.november 2009, str. 14, 15.

navdušeni po ogledu istoimenskega prvega filma ... nič posebnega ... vampirski krvoločni boji niso v ospredju, ... glavna junakinja vam je šla z depresivnim izrazom in požrtvovalnostjo morda celo nekoliko na živce. Somrak je namreč predvsem **ljubezenska zgodba** ... če niste od prej vedeli, kaj pomenijo vse tisti napeti pogledi ter koliko ovir je na poti do ljubezni med Edwardom in Bello, potem ni nič nenavadnega, če ste film odpisali kot **zgolj še eno medijsko napihnjeno uspešnico brez prave vsebine**. Toda če ste med milijoni tistih, ki so prebrali knjižno podlago filma, potem je bila filmska različica ... nekakšen sladkorček – čeprav ... knjige in filma ne moremo primerjati po kakovosti užitka ... Ne glede na to, kaj pravijo kritiki in kaj zvesti oboževalci knjižne uspešnice, filmska uspešnica na poti do rekordov nima veliko ovir.«

Sledita še dve filmski recenziji.

»Somrak je v osnovi vampirski film, a toliko prilagojen mladim najstnikom in tako poln moralnih nauk o pomembnosti vzdržnosti, da je (**vsaj za malo starejše**) skorajda povsem **neprebavljiv**. ... In z obupno slabo igro. ... Ker Bella izjemno privlači Edwarda, je le-ta videti kot da ima prebavne motnje, medtem ko Bella svojo naklonjenost do Edwarda (in bolj ali manj vse ostalo) izkazuje nekako tako, kot da bi imela motnje v razvoju. ... Zgodba je razvlečena, dolgočasna, povsem **nepristna** in hkrati še precej **šovinistična**. Kar je še bolj moteče, glede na to, da so bile v ustvarjanje vpletene predvsem ženske (pisateljica, scenaristka in režiserka). Ocena: 2 od 5«²⁸

»Mlada luna se začne približno tam, kjer nas je pustil Somrak: zdaj že 18-letna Bella Swann svojega 109-letnega fanta, ki se na soncu blešči kot izložba Swarovskega, moleduje, naj jo končno enkrat "spreobrne" - že tako ali tako prozorna metafora, ki jo še dodatno podkrepijo Edwardove muke ob viktorijansko krepostnem upiranju skušnjavi. Ni namreč treba biti neverjetno dojemljiv, da ugotoviš, da se filmski Somrak, tako kot že njegova knjižna predloga, **vrti okrog ene same teme: seksa** - oziroma, bolje rečeno, prozornih alegorij in **obljub spolnosti**. Največji adut Meyerjeve je v tem, da je razumela dušo svoje ciljne publike, (pred)pubertetna dekleta, ki sicer čakajo na skrivnostnega lepotca, ki jim bo spodnesel tla pod nogami, a si ob tem **kot vrhunec zapleta predstavljajo velikopotezni prvi poljub**, vsega, kar bi mu morebiti lahko sledilo, pa raje ne. Anemični Robert Pattinson, ki že v prvem delu s svojim slow-motion drsenjem čez šolsko dvorišče in z usodnim strmenjem izpod neskončnih trepalnic uteleša mokre sanje vsake srednješolke, je kot nalašč za to vlogo. Pa čeprav ima igralske sposobnosti (in kredast ten) izložbene lutke ... Saj vemo, da ste nesmrtni, Cullenovi, ampak ... malo več življenja, prosim. Ocena: 2+«²⁹

²⁸ <http://www.filmosfera.si/somrak-twilight-2008/804/>; avtor ni naveden; prvič objavljeno v Vikend Magazinu marca 2009

²⁹ <http://www.rtvsl.si/kultura/na-platnu/mlada-luna/218321>; avtorica Ana Jurc

Kot zanimivost navajava še mnenje³⁰ Stephena Kinga, avtorja številnih knjižnih (in kasneje filmskih) uspešnic v zadnjih desetletjih, o delu pisateljice sage Somrak: »resnična razlika [med Stephenie Meyer in J.K.Rowling] je v tem, da je Jo Rowling odlična pisateljica, **Stephenie Meyer pa sploh ne zna pisati**«.

V teh navedkih torej nisva našli res nič pohvalnega o sagi Somrak, kar pa ne pomeni, da ni delo prejelo nobenih nagrad; najpomembnejši sta Britanska knjižna nagrada za otroško knjigo leta 2008 za Jutranjo zarjo³¹ ter nagrada po izbiri otrok leta 2009 za celotno serijo³². Seveda pa tu ne gre za priznanje knjižnih kritikov, temveč za izbor publike oz. oboževalcev. Podobno je pri filmih – pobrala ste vse **nagrade najstniških izborov**, kot so Teen Choice Awards in MTV Movie Awards, jasno pa je, da pri oskarjih ne bosta imela kaj iskati.

³⁰ <http://www.msnbc.msn.com/id/29001524>

³¹ <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601088&sid=atco4IDHLk44&refer=home>

³² <http://www.nick.com/kids-choice-awards/twilight-book-series.html>

5. ZAKLJUČEK

Sedaj lahko končno preveriva, v kolikšni meri so nama podatki in mnenja zbrani z raziskovalnim delom omogočili preveriti veljavnost najinih hipotez.

Določena knjiga postane uspešnica (bestseller) slučajno, potem pa ustno izročilo opravi svoje; določen film postane uspešnica (blockbuster) zaradi načrtne propagande ali uspešne knjižne predloge.

Kar zadeva sago Somrak, sva ugotovili, da knjiga postane uspešnica s sposobnostjo avtorja, da se vživi v psihološke potrebe svoje ciljne publike – v tem primeru najstniških deklet – ter založnika, da »zavoha« potencialno uspešnico in vloži sredstva ne le v produkcijo knjige pač tudi njeno reklamo. To vsaj lahko trdimo za tujino oz. angleško govoreče bralce. Pri nas je bila zgodba malce drugačna – najprej so se pojavile reklame za filme, vzniknili so številni spletni forumi, slovensko najstniško (in ostalo) bralstvo je ugotovilo, kakšen boom je nastal v svetu, šele nato pa so se lotili branja knjig; od tod naprej se je vse odvijalo enako kot drugod – z malodane histerijo in zasvojenostjo.

Pri filmih pa najina začetna domneva vsekakor drži: uspešna knjižna predloga in agresivno oglaševanje so naredili iz filmov Somrak in Mlada luna – vsem njunim pomanjkljivostim navkljub – pravi mega hit z ogromnim zaslužkom.

Prvo hipotezo lahko torej samo **delno** potrdiva.

Najzanesljivejši način za zagotavljanje uspešnic je uporaba fantazijskega žanra.

Saga Somrak seveda sodi v fantazijski žanr, glavni in najprivlačnejši liki so vampirji, pojavijo se tudi volkodlaki. Tudi rezultati ankete so med tako knjižne kot filmske uspešnice postavili sago Somrak, Harryja Potterja in Gospodarja prstanov – same predstavnike fantazijskega žanra.

Drugo hipotezo sva torej vsekakor **potrdili**.

Najštevilčnejše bralke uspešnic so ženske, zato mora zgodba vsebovati veliko romantičnih elementov za zagotovitev uspeha.

V izvedbi najinih anket sva najbrž naredili napako, saj udeležencev nisva povprašali po njihovem spolu. V prvi anketi, kjer je bil najin vzorec mešanega sestava oz. je bilo celo več fantov (podatek, ki ga lahko omeniva, nisva pa ga potrdili), romantičnost zaseda dokaj nizka mesta med zahtevanimi lastnostmi tipičnih uspešnic. V drugi anketi, kjer sva spraševali le oboževalke Somraka (torej 100 % ženski vzorec), pa so

na prvo mesto postavile ljubezensko zgodbo kot glavni element privlačnosti teh knjig/filmov.

Tretjo hipotezo sva torej – sicer ne povsem zagotovo – le **potrdili**.

V sagi Somrak so vampirji uporabljeni kot sinonim popolnosti, ki je navadnim ljudem nedosegljiva.

S to najino domnevo se strinjajo tako najine anketiranke, ki so za najljubši lik izbrale Edwarda (pa tudi druge vampirje v zgodbi), kot pomembne lastnosti pa so izpostavile tudi njegovo popolnost (vizualno in značajsko), kot tudi intervjuvane učiteljice. Zanimivo, da se mladi (pa tudi odrasli) bralci raje identificirajo z neobstoječimi bitji, kot pa z glavno junakinjo, ki je polna nepopolnosti in zaradi tega bolj »resnična«. Očitno ne želimo zapravljati časa s soočanjem s težavami resničnega sveta temveč se raje potopimo v pravljичne svetove, kjer se uresničijo tudi neuresničljive želje.

Četrto hipotezo sva **potrdili**.

Uspešnice, tako knjižne kot filmske, med kritiki in strokovnjaki veljajo za nekakovostne, ne prejemajo nagrad in pohval.

To je domneva, s katero se ljubitelji Somraka seveda ne želimo sprijazniti in smo se pripravljani na to temo tudi kregati, vendar pa morava priznati, da je res tako – strokovnjaki vidijo vse slabosti teh knjig in filmov, saj jih zgodba ni pritegnila in jo lahko »hladno« ocenjujejo. Vseeno pa tudi oni priznavajo, da »kvaliteta« nikoli ni bila pogoj za uspešnost. Publika pač ima svoje potrebe – vsi smo pod kožo eskapisti – in bo pač vzela za svoje tisto, kar ji te potrebe zadovoljuje.

Peto hipotezo sva neradi **potrdili**.

Zanimanje publike (sploh najstniške) se izredno hitro spreminja, zato bo saga Somrak po enem letu že skoraj pozabljena.

Po primerjavi rezultatov branosti sage Somrak v Sloveniji (knjižnice in knjigarne) ugotavljava, da je v vseh slovenskih knjižnicah priljubljenost nekaj ali celo občutno večja kot ob prvotni pojavitvi na lestvici ter kot v letnem povprečju; v celjskih knjižnicah je priljubljenost nekaj slabša, a v povprečju še vedno v zgornji polovici lestvice; v slovenskih knjigarnah pa so vse štiri knjige še vedno med prvo deseterico: prvi dve sta nekaj mest izgubili, tretja je na istem, zadnji pa je prodaja še celo zrasla in je prišla na prvo mesto. Sagi Somrak torej priljubljenost v letu dni ni upadla; morda k temu prispeva pričakovanje naslednjih dveh filmov posnetih po knjižnih predlogah iz serije.

Šesto hipotezo sva **ovrgli**.

Obe sva bili nad sago Somrak zelo navdušeni. Mislili sva, da je popolna in brez pomanjkljivosti in še vedno kot večina najstnic "noriva". Ampak se zavedava, da je takšno življenje lahko samo v knjigi in filmu in je vse le fikcija.

Spoznali sva, da tudi medve kot večina ljudi beživa pred realnostjo in se sproščava ob branju in gledanju t.i. »najinih sanj«. Odkrili pa sva tudi, da ima saga nekaj pomanjkljivosti, vendar se le-te ne opazijo, saj je napisana tako, da se med branjem "potopiš" v njo. Še vedno sva zelo veliki oboževalki in meniva, da bova to ostali še kar nekaj časa.

Raziskovalnega dela sva se lotili predvsem zato, ker naju je zanimalo, zakaj je saga obnovela svet. Do odgovorov sva prišli in sedaj veva, da tudi medve velikokrat pobegneva v nadnaravni svet, čeprav tega pred raziskovalno nalogo nisva hoteli priznati, in sva govorili, da je tolikšna uspešnica le zato, ker so knjige tako dobro napisane.

Raziskovalnega dela sva se letos lotili prvič in nama je zelo žal, da se ga nisva že v prejšnjih letih. Sva pa prepričani, da se bova tovrstnega dela lotili še kdaj, saj sva se pri tem zabavali, včasih pa tudi malo dolgočasili, vendar je vse to del realnega življenja. Raziskovalno delo bi priporočili vsakomur, ki se zanima za svet okoli sebe, saj sva se sami zelo veliko naučili. Naučili sva se predvsem samostojnosti, in da ima življenje tudi veliko vzponov in padcev – najbrž sva tudi zaradi tega še malce bolj odrasli.

Na samem koncu se želiva še zahvaliti osebam, ki so nama s svojim sodelovanjem in prijaznostjo zelo olajšale delo: vsem trem učiteljicam (ge. Gracej, ge. Kostanjevec, ge. Plešnik), ki so prijazno odgovarjale na vprašanja v intervjuju; ge. Vukovič, ki je pregledala to nalogo ter prispevala veliko uporabnih pripomb; vsem tistim učencem, ki so sodelovali v anketah; predvsem pa najini mentorici, brez katere te naloge najbrž sploh ne bi bilo.

6. SEZNAM VIROV IN LITERATURE

- L. Burcar: Novi val nedolžnosti v otroški literaturi: kaj sporočata Harry Potter in Lyra Srebrousta. Založba Sophia, Ljubljana 2007.
- S. Meyer: Somrak. Učila, Tržič 2009.
- S. Meyer: Mlada luna. Učila, Tržič 2009.
- S. Meyer: Mrk. Učila, Tržič 2009.
- S. Meyer: Jutranja zarja. Učila, Tržič, 2009.
- B. Rosen: The Mythical Creatures Bible. Octopus Books, London 2008.
- Mestna knjižnica Ljubljana, Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig:
 - 2008: Polet nad črtasto pižamo ali Pogum iz ptičje perspektive,
 - 2007: O ničū, idejah in koncu sveta ,
 - 2006: Padci in igre,
 - 2005: Klicarji zvezd,
 - 2004: Pravljični vrtovi, sezname želja in druge dobre zgodbe,
 - 2003: Kozmični poljubi vzporednih svetov,
 - 2002: Lov na klone in superjunake,
 - 2001: Med tabuji in fantastiko .

(Mag. Darja Lavrenčič Vrabec, Ida Mlakar, Jakob J.Kenda, Dr. Dragica Haramija, Vojko Zadavec in uredniški odbor;
<http://www.mklj.si/index.php/projekti/nacionalni-projekti/prirocnik-za-branje-kakovostnih-mladinskih-knjig>)
- Revija Premiera, leto 10, številka 195, 25.november – 15 december 2009.
- Cobissov seznam najbolj branih knjig: http://home.izum.si/cobiss/top_gradivo/
- D.T.: Kako je zasijala Mlada luna, revija Stop, XLII/47, 26.november 2009.

- Revija Bukla - brezplačna revija o dobrih knjigah, september 2007, maj 2009, julij/avgust 2009, februar 2010.
- Članek Twilight (series): [http://en.wikipedia.org/wiki/Twilight_\(series\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Twilight_(series))
- Članek Obama's 'Dreams,' Meyer's Vampires Capture 'Nibbie' Book Awards: <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601088&sid=atco4IDHLk44&refer=home>
- Članek Kid's Choice Awards 2010: <http://www.nick.com/kids-choice-awards/twilight-book-series.html>
- Članek Stephen King says 'Twilight' author 'can't write': <http://www.msnbc.msn.com/id/29001524>
- Članek Fandom: <http://en.wikipedia.org/wiki/Fandom>
- Članek Fantasy literature: http://en.wikipedia.org/wiki/Fantasy_literature
- Članek Fantasy film: http://en.wikipedia.org/wiki/Fantasy_film
- Članek Escapism: <http://en.wikipedia.org/wiki/Escapism>
- Članek Hollywoodska fascinacija z vampirji: <http://www.rtv slo.si/zabava/iz-sveta-znanih/hollywoodska-fascinacija-z-vampirji/196546>
- Članek Stephenie Meyer kraljuje na lestvici najbolj prodanih knjig: <http://www.rtv slo.si/kultura/knjige/stephenie-meyer-kraljuje-na-lestvici-najbolj-prodanih-knjig/213512>
- Članek Vampirjev že(l)jni knjižni molji: <http://www.rtv slo.si/kultura/knjige/vampirjev-ze-ljni-knjizni-molji/156159>
- Članek Temna privlačnost najbolj aristokratske med nakazami: <http://www.rtv slo.si/kultura/drugo/temna-privlacnost-najbolj-aristokratske-med-nakazami/206843>
- Članek Somrak: Vampirji polnijo denarnice: <http://www.rtv slo.si/kultura/film/somrak-vampirji-polnijo-denarnice/217791>
- Članek Bestseller: <http://en.wikipedia.org/wiki/Bestseller>
- Članek Blockbuster: [http://en.wikipedia.org/wiki/Blockbuster_\(entertainment\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Blockbuster_(entertainment))

- <http://www.imdb.com/chart/>
- <http://www.filmosfera.si/somrak-twilight-2008/804/>; avtor ni naveden; prvič objavljeno v Vikend Magazinu marca 2009
- Članek Mlada luna: <http://www.rtv slo.si/kultura/na-platnu/mlada-luna/218321/>; avtorica Ana Jurc

7. SEZNAM TABEL IN GRAFOV

Tabela 4: Branost sage Somrak v slovenskih knjižnicah

Tabela 5: Branost sage Somrak v celjski knjižnici

Tabela 6: Prodaja sage Somrak v slovenskih knjigarnah

Graf 11: Branost sage Somrak v slovenskih knjižnicah

Graf 12: Branost sage Somrak v celjski knjižnici

Graf 13: Prodaja sage Somrak v slovenskih knjigarnah

Graf 14: Lastnosti bestsellerja

Graf 15: Naslovi bestsellerjev

Graf 16: Lastnosti blockbusterja

Graf 17: Naslovi blockbusterjev

Graf 18: Najbolj privlačno pri zgodbi sage Somrak

Graf 19: Najprej prebrali knjigo / gledali film

Graf 20: Bolj všeč knjiga / film

Graf 21: Najljubši lik v zgodbi sage Somrak